

TVOŘIVÁ DRAMATIKA

Časopis o dramatické výchově, literatuře
a divadle pro děti a mládež
Ročník XXXV
Číslo 103

3, 2024

KOMPETENCE JAKO CÍLOVÁ KATEGORIE V PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ? \ SPECIFIČNOST EDUKAČNÍCH PROGRAMŮ VYUŽÍVAJÍCÍCH METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY \ KREATIVNÍ UČENÍ A PRIMÁRNÍ PREVENCE V NABÍDCE PROGRAMŮ DRAMACENTRA BEZEJMÉNA \ SDRUŽENÍ D - MEZI UMĚNÍM A PRIMÁRNÍ PREVENCÍ UŽ PĚTADVACET LET \ STOP - DIVADELTA A DIVADLO FÓRUM VE VZDĚLÁVÁNÍ \ ROZMANITOST JAKO PŘÍLEŽITOST, NIKOLIV HROZBA \ MEETLOUTKY \ PERFORMATIVNÍ PEDAGOGIKA ANEB TŘÍDA JE SCÉNA, VYUČOVÁNÍ SPEKTÁKL, UČITEL JE PERFORMER \ KRAKONOŠ A TI DRUZÍ \ LEMURIA NA DOSAH

MEETLOUTKY

Nová platforma v Divadle loutek Ostrava

Rozhovor s Hanou Volkmerovou, vedoucí lektorského kabinetu Divadla loutek Ostrava, která je spolu s manželem Tomášem Volkmerem tvůrkyní platformy MeetLoutky

Čemu se věnuje tvůj projekt MeetLoutky a jak vznikl?

Inspirativní platforma MeetLoutky vznikla v Divadle loutek Ostrava v roce 2022, ale prvotní myšlenka více spolupracovat s pedagogy se objevila mnohem dříve. Hledali jsme s mým manželem Tomášem v divadle různé způsoby. Společné jednodenní setkání v přípravném týdnu v srpnu s názvem Kantorcafé, spolupráci s jednou školou na společném projektu (v roce 2016 to byl projekt *Bouře, DěS...*) a tak podobně. Ale nestačilo nám to. Často jsme diskutovali o tom, co by bylo dobré ještě podniknout pro vzájemnou inspiraci, navázání hlubších vztahů, intenzivnější komunikaci a vzájemné pochopení. Samozřejmě jsme chtěli pedagogům nabídnout to, o čem jsme přesvědčení, že může divadlo nabídnout. Přemýšleli jsme, jakou tomu dát formu. A tak se někdy v roce 2021 zrodil nápad pořádat inspirativní setkání MeetLoutky. Počátky nebyly jednoduché a přímočaré, někteří si nedovedli představit, jak takové setkávání může probíhat a jaký má smysl a přínos. A zda bude ze strany pedagogů o takovou akci vůbec zájem.

Jaká je tedy hlavní myšlenka této aktivity?

Hlavní myšlenkou je nabídnout především praktikujícím pedagogům na všech stupních škol a studentům pedagogických a uměleckých oborů prostor pro vzájemnou inspiraci, spolubytí, společnou otevřenou diskusi nad nabízenými tématy a v neposlední řadě také vzdělávání v divadelním oboru a ve všem, co tento obor nabízí. Hned od počátku koncipování projektu jsem měla touhu propojovat divadelní (loutkářský) a pedagogický obor, tedy umělce a pedagogy. Jsme spolu s mým manželem přesvědčení, že divadlo může nabídnout daleko víc, než „jen“ divadelní zážitek. Chceme pedagogy nadchnout pro větší propojování divadla a vzdělávání, nabízet podněty, jak tvořivě pracovat s návštěvou divadla, jak mnohé inscenační složky, prvky, témata promítnout do vyučovacího procesu. Ukázat, jak je možné vnášet divadelní principy do výuky. Právě učitelé mají velkou šanci s divadelním zážitkem následně pracovat ve školách, mohou na něj navazovat, mohou jej upevňovat, prohlubovat. Není to jistě nic nového, ale z naší zkušenosti víme, že se to na školách zatím moc neděje. Rozhodně s návštěvou divadla následně nepracuje většina, ale menšina pedagogů.

Jak vypadá formát MeetLoutek?

Základem každého setkání je vybraná inscenace Divadla loutek Ostrava. Setkání je vždy dvoudenní a odborní lektori, umělci a dramaturgové se pro každé setkání snaží vytvořit a nabídnout co možná nejinspirativnější pole, podněty a nápady, jak s danou inscenací dále tvořivě pracovat. Představení předchází velmi krátký dramaturgický úvod, připravený především s ohledem na věk dětí, pro které je inscenace určena. V hledišti tedy sedí děti a žáci běžných škol z Moravskoslezského kraje a pětadvacet pedagogů – účastníků semináře MeetLoutky. Odehraje se představení

a následuje reflektující workshop PO představení se skupinou dětí, která byla na představení. Workshop vždy připraví a vedou dva zkušení divadelní lektori. Tomuto workshopu jsou přítomni a sledují jeho průběh i pedagogičtí účastníci semináře. Tento formát je dosti náročný a klade velké nároky na lektory, kteří se skupinou žáků pracují metodami a technikami dramatické výchovy. Na druhou stranu jde o velmi cenný materiál a nabízí spoustu podnětů pro sledující pedagogy a jejich práci. Pedagogičtí účastníci MeetLoutek vidí, jak je možné pracovat se skupinou dětí hned po představení, jak děti reagují, jak na ně reagují lektori, jak je možné vést reflexi hravou a zajímavou formou, co vše je možné reflektovat, na co se zaměřit, jak workshop strukturovat, jaké aktivity dětem vzhledem k tématům inscenace nabídnout, jak spolupracovat v lektorském tandemu atd. Poté následuje diskuse již pouze se skupinou pedagogů, ve kterém se reflektuje viděné a zažité – dramaturgický úvod, představení i reflektující workshop PO představení s žáky. A druhý den se odborní lektori a umělci věnují již pouze dospělým účastníkům semináře – pedagogům. Celodenní workshop se opírá o témata, která zhlédnutá inscenace nabízí, a lektori jej koncipují podle svého zaměření, zkušeností, nápadů. Byť jsem se teď snažila popsat strukturu MeetLoutek, není neměnná. Každé setkání může být jiné, zaměřené trochu jiným způsobem. Je to podle dohody a preferencí lektorů, podle témat inscenací, podle toho, co nás v našem lektorském kabinetu aktuálně zajímá a co bychom chtěli vyzkoušet. Zatím se nám ale popsany model velmi osvědčuje a pedagogové jsou nadšení a každý seminář MeetLoutek byl vždy naplněn.

V minulé divadelní sezoně jste realizovali pět akcí. Byly to MeetLoutky s podtituly Holubi v pohybu, Zvuky farmy, From Prop to Protagonist with René Baker a Krokodýlkova velká témata a Žít s respektem s Tatjanou a Pavlem Kopřivovými. Jak tyto semináře vypadaly konkrétně? Jaké byly?

V divadelní sezoně 2023/2024 jsme získali grant EU-Next Generation Národního plánu obnovy a Ministerstva kultury České republiky a mohli jsme uskutečnit pět velkorysých seminářů a workshopů v rámci projektu 3xMeetLoutky+. Tím názvem je myšleno, že budou troje MeetLoutky v návaznosti na naše premiéry plus dva workshopy. Jeden pětidenní s loutkářkou, režisérkou a pedagogkou z Velké Británie René Bakerovou a druhý dvoudenní s psychology manželi Kopřivovými. Na každém ze tří seminářů navázaných na naše premiéry jsme se chtěli věnovat pokaždé jinému uměleckému oboru a také terapii.

DIVADLO
LOUTEK
OSTRAVA

Lektorka Jana Posníková v programu *Holubi v pohybu*

Z programu *Žít s respektem*

MeetLoutky s podtitulem *Holubi v pohybu* se uskutečnily v listopadu v roce 2023 a čerpaly z inscenace *Kdo neskáče, není holub*. Jde o inscenaci, ve které se objevuje téma šikany, jinakosti, touhy patřit do nějaké skupiny a odvahy. Reflektující workshop PO představení s žáky na prvním stupni ZŠ vedly zkušené lektorky z dramacentra Sdružení D v Olomouci Jana Posníková a Veronika Zmeškalová a následnou debatu moderovala Hana CISOVSKÁ z Ostravské univerzity, teoretička i praktička v oboru dramatická výchova. Zaměřila se na obecnější otázky ve smyslu: Proč reflektovat s dětmi divadelní představení? Jaký to má smysl? Proč dělat workshopy navazující na představení? Proč dramaturgické a lektorské úvody před představením? Hlavní lektorkou druhého dne byla tanečnice a somatická pedagožka Anna Línová, která se ve svém pohybovém workshopu s účastníky zaměřila na jejich osobní prožitek a zkušenost a pracovala s tématy nabízenými inscenací – nechám se vést a vedu, nechám sebou manipulovat a manipuluju, jdu proti všem a jsem veden vlastními impulzy. Vše v pohybu a tanci. Zjednodušeně řečeno témata inscenace transformovaná do pohybu, somatického jednání, tance. Na tuto zkušenost odpovědne navázala Pavla Masaříková, předsedkyně a lektorka THEATRA ludem z. s., ve spolupráci s mým manželem výtvarníkem Tomášem Volkmerem. Ti pohyb propojovali s výtvarnou složkou.

Druhé MeetLoutky, které se uskutečnily v březnu 2024, navazovaly na premiéru inscenace *Farma zvířat*. Opět inscenace bohatá na témata a my jsme se na ně chtěli podívat prostřednictvím hudebního umění. Lektorem workshopu se skupinou teenagerů záhy PO představení byl Martin Ptáček, který se věnuje hudebnímu vzdělávání a vede workshopy pro Janáčkovu filharmonii v Ostravě. A na něj navazovala debata zacílená především na otázky, jak pracovat se skupinou mladých lidí PO představení či PŘED ním, aby je to bavilo a zaujalo, a co dělat, když to někoho ve skupině nebaví, nezajímá a sabotuje dílnu. Druhý den vedl hudební workshop Daniel Skála, ostravský skladatel současné hudby, cimbalista a pedagog Janáčkovy konzervatoře Ostrava a Ostravské univerzity. Seminář se věnoval vnímání hudby a zvuků okolo nás a vnímání zvukovosti inscenace. Daniel Skála vede často své workshopy takovým způsobem, že i člověk, který si myslí, že neumí zpívat a nemůže hrát na žádný hudební nástroj, dokáže v rámci jeho workshopu hrát, zpívat, a dokonce i dirigovat. To zní samozřejmě nadneseně, ale rozhodně dává účastníkům pocit, že je to možné a není třeba se huby bát.

A posledním seminářem v této triádě MeetLoutek byl květnový s podtitulem *Krokoďlkova velká témata*, který pracoval

s inscenací *Nejhorší věc na světě*. Tento seminář se připravoval a vznikal dlouho před jeho konáním a v součinnosti se vznikající inscenací, která nesla původně název *Krokoďlček*. Šlo o zcela specifický projekt Divadla loutek Ostrava, kdy se vzniku inscenace aktivně účastnili i divadelní lektori DLO, kteří zvažovali podobu následného reflektujícího workshopu PO představení. Tu konzultovali s psycholožkou a terapeutkou Lenkou Škarkovou z Fakultní nemocnice Ostrava z psychiatrického oddělení. A také s hlavními lektory semináře psychoterapeutem a odborníkem na Gestalt theatre a pedagogem na Masarykově univerzitě v Brně Tomášem Andrašíkem a Zuzanou Snopkovou, psycholožkou a psychoterapeutkou Gestalt terapie, působící ve Sdružení D v Olomouci. Divadelní lektori DLO pod jejich supervizí došli ke specifické podobě tohoto workshopu PO, který nedává jasné odpovědi, ale ukazuje mnohost názorů a diverzitu lidského vidění situací, vztahů a také jevů ve společnosti a nabízí asimilaci divadelního zážitku, nikoli terapii. Neradíme, nepodsouváme své názory, nevysvětlujeme a nejsme terapeuti. O to šlo všem zainteresovaným především. Zajímavostí je, že tento workshop PO je nedílnou součástí každého představení. Je asi ještě nutné poznamenat, že inscenace *Nejhorší věc na světě* vznikla na základě textu současné rumunské autorky Elise Wilkové a je o náctiletém chlapci Davidovi, který má v sobě chaos související s obdobím puberty. David řeší svou pohlavní identitu, do toho mu zemře otec a on se s tímto faktem vyrovnává útekem do fantazie. Ale především si nemá o všem, co právě prožívá, s kým povídat. Celý seminář *Krokoďlkova velká témata* byl zaměřený

Hana Volkmerová

Z hudebního workshopu Zvuky farmy

Z hudebního workshopu s Martinem Ptáčkem

na práci a komunikaci s teenagery. Tomáš Andrašík se Zuzkou Snopkovou jej vedli velmi citlivě a vnímavě ke všem účastníkům. Na semináři všichni společně hledali, co jim dává pevnou půdu pod nohama při pedagogické a lektorské práci s teenagery, a především v nelehkých situacích, se kterými se ve své pedagogické praxi setkávají. Také se otevřelo téma, kde je hranice mezi terapií a pomocnou rukou a jak pracovat s negativistickými postoji teenagerů. Vše, o čem jsme si povídali na semináři, ještě vědecky ukotvila ve své večerní přednášce s názvem Jak s nimi mluvit? psychiatrická a psychoterapeutka Genovéva Almássyová. Mluvila o tom, co se dnes s teenagery děje a kde se vzaly sebe-poškozování, subkultury, zmatek v hlavách nejen teenagerů, ale i nás dospělých, kteří často nevíme, jak s mladými lidmi mluvit a jak s nimi neztratit kontakt. Opírala se o mnoho výzkumů, ale také o vlastní zkušenost, což bylo nesmírně cenné. Bylo toho mnoho, to bych mohla ještě popisovat dlouho.

Pro koho byly workshopy a semináře určeny?

V prvních letech konání MeetLoutek byly semináře určeny primárně pedagogům v praxi a studentům pedagogických a uměleckých vysokých škol. Jak už jsem řekla, v divadelní sezoně 2023/2024 jsme dostali grant a mohli jsme tuto obec účastníků rozšířit o divadelní lektory a muzejní pedagogy, knihovníky, pedagogy volnočasových center a středisek, lektory a pedagogické pracovníky, kteří pracují a tvoří s dětmi všeho věku. Grantové označení této skupiny zní: „pracovníci kulturně kreativního sektoru“. Do této skupiny osob pracujících s dětmi počítáme například i uvaděčky v divadlech pro děti, a tedy i v našem Divadle loutek Ostrava. Těm, a samozřejmě i všem ostatním, byl určen druhý workshop *Žít s respektem s Tatjanou a Pavlem Kopřivovými*, který se věnoval respektující komunikaci s dětmi.

První workshop projektu vedla britská loutkářka René Bakerová. Proč jsi pozvala zrovna ji? Jaký byl její workshop?

Úžasný. Někdy v roce 2012 jsme si s manželem Tomášem přečetli vcelku krátký článek v časopise *Loutkář* o práci René Bakerové, který přeložila Kateřina Fojtíková. Velmi nás oslovil. René v něm popisovala metodiku práce od rekvizity k loutce s činoherními herci. Jak je přivádí ke hře s loutkou, k animaci, oživení předmětu. Od té doby jsme ji chtěli poznat osobně a pozvat k nám do divadla a zažít její workshop takzvaně na vlastní kůži. Stále to ale nevycházelo. Nikdo ji u nás neznal. Bylo asi těžké důvěřovat nám, že je absolutně úžasná, co dělá, na základě jednoho článku

v *Loutkáři*. A že by její práce mohla zajímat i další loutkáře a lidi, kteří pracují s loutkou a chtějí zkusit předmětné divadlo. Je pravda, že nikdy v České republice nevedla žádný workshop. Přijela pouze jednou na Pražské Quadriennale vést tříhodinovou dílnu zaměřenou na oživení kostýmu. A nyní se nám to v rámci projektu *3xMeetLoutky+* povedlo! Oslovila jsem ji a po dlouhých domluvách ohledně termínu – pracuje po celém světě – to vyšlo a ona přijela. Byla jsem absolutně nadšená. Její osobností, její prací, jejím teoretickým ukotvením toho, co říká, ukazuje, nabízí a jak vede seminaristy. Je pro mě nesmírně zajímavé, že její metodika či koncept nesleduje proměnu předmětu v loutku, ale sleduje především toho, kdo s ním manipuluje a oživuje jej. Tak vytvořila koncept trojího bytí na jevišti: v módu herce, performerů a loutkáře. A v každém tom módu je možné pracovat s předmětem, rekvizitou, metaforou a loutkou. A ještě mód performerů má trojí způsob existence na jevišti. Všechny tyto módy jsme prakticky zkoušeli v etudách jednotlivců i skupinových. A bylo to hodně intenzivní, protože René na svých workshopech upřednostňuje malý počet osob, od šesti do dvanácti. Nás bylo devět. Její teorie je pro mne jiný pohled, než k jakému jsem se dosud dostala a o kterém jsem četla v teoretických statích. René píše knihu, tak se na ni velice těším.

Co bylo pro tebe osobně na projektu důležité?

Osobní setkávání se zajímavými lidmi a jejich způsoby práce. Setkávání s lektory, podle mého názoru špičkami svých oborů, kteří umějí i učit a předávat své zkušenosti a jsou duchovními bytostmi. Ale také s účastníky, pedagogy, studenty a s jejich názory, postřehy, vjemy. Jsem velice ráda, že jim můžeme na MeetLoutkách nabídnout možná trochu jiný pohled na práci, komunikaci a tvorbu s dětmi a mládeží. Různé možnosti rozvoje osobnosti mladého člověka a jeho vzdělávání efektivním způsobem. Věřím, že jsou tato setkání inspirativní a obohacující nejen pro nás, lektory v Divadle loutek Ostrava. Zatím to podle zpětných vazeb tak vypadá. Takže chceme v pořádání MeetLoutek pokračovat i v dalších divadelních sezonách.

S Hanou Volkmerovou si povídala Lucie Blažek Mičková

Více k projektu MeetLoutky na www.divadloloutek.cz/lektorsky-kabinet/meetloutky/.

Foto Roman Polášek